Дневникъ

(стенографски)

на

XVII-то обикновено Народно събрание.

Трета редовна сесия.

47 засѣдание, петъкъ, 23 февруарий 1917 година.

(Открито отъ прѣдседателя д-ръ Д. К. Вачовъ въ 3 ч. и 50 м. слѣдъ пладне)

Пдѣдседателтъ: (Звъни) Засѣданието се открива.

Г. секретарьтъ ще провѣри по списъка кои г. г. народни прѣдставители отсѫтствуватъ.

Секретарь Н. Начевъ: (Прочита списъка. Отсѫтствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Георги Т. Абаджиевъ, Захари Ангеловъ, Димитъръ Арнаудовъ, Марчо Атанасовъ, Недѣлко Атанасовъ, Никола Атанасовъ, Щерю Атанасовъ, Константинъ Бозвелиевъ, Григоръ Василевъ, Георги Голевъ, Василъ Гулевъ, Петъръ Даскаловъ, Димитъръ Джанкардашлийски, Василъ Димчевъ, Станчо Доневъ, Димитъръ Драгиевъ, Бешко Дуновъ, Дончо Златковъ, Сотиръ Календеровъ, Миле Каралѣевъ, Георги Кирковъ, Илия Кирковъ, Радой Козаровъ, Захарий Кръстевъ, Дамянъ Лихарски, Яковъ Матакиевъ, Александъръ Механджийски, Георги Миневъ, Владимиръ Молловъ, Станчо Момчевъ, Данаилъ Моневъ, Никола Наумовъ, Александъръ Пенчевъ, Методий Петровъ, Венедиктъ Поповъ, Георги Поповъ, Христо Г. Поповъ, Георги Поцковъ, Христо Радойковъ, Александъръ Радоловъ, д-ръ Еню Разпоповъ, Сабри Бей Салимовъ, Гурко Серафимовъ, Христо Славейковъ, Илия Стоевъ, д-ръ Паскалъ Табурновъ, Дечо Теневъ, Димитъръ Тошковъ, Исмаилъ Хакъ бей, Хашимъ бей, д-ръ Андрей Ходжовъ и Крумъ Чапрашиковъ)

Прѣдседателтъ: Отъ 244 народни прѣдставители отсѫтствуватъ 52; има налице 192. Значи, има достатъчно число, за да може засѣданието да се счита за редовно.

Постѫпили сѫ двѣ запитвания.

Едното е отъ парламентарната група на Работническата социалдемократическа партия (обединена) къмъ г. министъръ-прѣдседателя съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„Мѫчнотиитѣ по прѣхраната на населението всѣкидневно растатъ. Свѣдѣнията и оплакванията които идатъ отъ провинцията, говорятъ за едно положение застрашително, на което правителството и Камарата трѣбва да се отзоватъ.

„Отъ доклада на прѣдставителя на нашата парламентарна група въ Централния комитетъ, който вече Събранието има наржка, се вижда, че поради множество прѣчки комитетътъ се е оказалъ безсиленъ да разрѣши сполучливо възложената му задача, а това състояние ще продължава, ако не се отстранятъ сѫществуващитѣ недѫзи и не се внесатъ необходимитѣ подобрения.

„Поради това, запитваме г. министъръ-прѣдседателя, какво смѣта правителството да направи за осигуряване прѣхраната на населението и армията и не мисли ли, че е врѣме Камарата да сложи на разрѣшение този важенъ въпросъ въ едно отъ най-близкитѣ си засѣдания?"

Другото запитване е отъ народния прѣдставитель г. д-ръ Йосифъ Фаденхехтъ до г. г. министритѣ на войната и народното просвѣщение, съ съдържание: (Чете)

„Моля, възъ основа на чл. 107 отъ конституцията, да ми се отговори.

„I. Извѣстно ли е на г. министра на войната и министра на народното просвѣщение, че академическиятъ съвѣтъ при Софийския университетъ е билъ прѣдизвиканъ да отправи до Главната реквизиционна комисия слѣдното свое изявление.

„Академическиятъ съвѣтъ въ засѣданието си отъ 19 февруарий т. г. се занима съ въпроса, повдигнатъ съ писмото на Главната реквизиционна комисия отъ 17 т. м. бр. 4.230, съ което се съобщава на ректората на Университета, че по заповѣдь на г. министра на войната, Университетътъ трѣбвало да се погрижи „въ продължение на единъ-два дена" съвмѣстно съ градската реквизиционна комисия да намѣри друго помѣщение за ректората вмѣсто досегашното, което било опрѣдѣлено да се даде за клубъ на тукашнитѣ германски офицери.

„Академическиятъ съвѣтъ бѣ твърдѣ неприятно изненаданъ отъ тая постѫпка на реквизиционната комисия спрѣмо Университета. Университетътъ прѣзъ пролѣтьта 1916 г. безъ колебание отстѫпи за болница помѣщението, въ което се намираха отъ години не само ректоратътъ, но и два твърдѣ важни института на заведението—педагогическата лаборатория и кабинетътъ по психология, защото смѣташе, че прѣдъ нуждата отъ болници въ онова врѣме трѣбва да се прѣнебрѣгнатъ всѣкакви други интереси. Тогава Университетътъ трѣбваше врѣменно да се прибере въ двѣ съвсѣмъ негодни за неговитѣ нужди здания, находящи се на два противоположни края на града, и най-сетнѣ, прѣзъ м. октомврий самъ си намѣри сегашното помѣщение, въ което, ако и съ мѫка, се смѣстиха ректоратътъ и реченитѣ два института. При тия постоянни мѣстения чувствително се повредиха уредитѣ на педагогическата лаборатория и на кабинета по психология, които вслѣдствие на това сѫ станали почти негодни за ония тънки психологически изслѣдвания, за които тѣ служатъ. Съ новото мѣстене пѫкъ, което сега се иска, съвсѣмъ би се прѣкратила работата на тия два института, и въ тоя моментъ, когато се намираме прѣдъ началото на лѣтния семестъръ, врѣменно би се спрѣла и работата на ректората.

„Къмъ материялнитѣ щети и къмъ тия неудоби се прибавятъ и важни съображения отъ морално естество, които каратъ академическия съвѣтъ да издигне гласъ на про-

тестъ противъ тая разпоредба на реквизиционната комисия, въ която се проявява едно крайно пренебрежително отнасяне спрѣмо интереситѣ и достоинството на Университета. Реквизиционната комисия въ случая, дори безъ всѣкакво предварително допитване, направо иска изпразването на университетското помѣщение, за да задоволи една тъй маловажна потрѣба — клубъ за германски офицери — въ сравнение съ потрѣбитѣ и интереситѣ на българския Университетъ. Тази постжпка, естествено, възмущава академическия съвѣтъ, особено като се знае, че и въ завоюванитѣ отъ нашитѣ германски съюзници страни военнитѣ власти даватъ на университетитѣ всичката подкрѣпа въ изпълнението на високата имъ задача, какъвто е случаятъ съ университетитѣ въ Гантъ, Брюкселъ, Варшава и др. Дори и въ Букурещъ тия власти избѣгватъ и досега да посегнатъ върху университетскитѣ помѣщения, макаръ че тамъ университетътъ е затворенъ.

„Академическиятъ съвѣтъ не може да допусне, че унижението, на което е подложенъ въ случая Университетътъ ни, става съ съзнателното участие на онія, за които се иска помѣщението. Защото ние сме убѣдени, че тѣ знаятъ, какво просвѣтеното германско общество, както и висшитѣ военни власти на нашата съюзница, ако биха узнали, какъ се потъпкватъ въ случая интереситѣ и престижътъ на нашия Университетъ за угода на една съвсѣмъ несъществена нужда за тѣхни военни въ столицата, тѣ рѣшително биха ги осждили за една такава постжпка, която е отъ естество да даде не малъкъ поводъ за охлаждение въ толкова скжпитѣ ни съюзнишки отношения".

„II. Ако изложенитѣ въ горѣприведеното рѣшение на академическия съвѣтъ факти сж вѣрни, какво мислятъ за питванитѣ г. г. министри да прѣдприематъ, въ кржга на законната имъ власть, за да се прѣдотврати едно досущъ неправилно използуване закона за реквизициятѣ, чрѣзъ което, безъ да се удовлетворява нѣкаква дѣйствителна и съществена нужда на народната отбрана, се посѣга върху научната работа въ Университета, като съ едно пренебрежително третиране най-високото ни учебно заведение, се прѣдизвиква затварянето на два научни института при него: педагогическата лаборатория и кабинета по психология?"

Тѣзи двѣ запитвания ще се съобщятъ на г. г. министритѣ и ще се помолятъ да отговорятъ по-скоро.

Постжпили сж заявления за отпуски.

Русенскиятъ нарденъ прѣдставитель г. Александъръ Радоловъ иска по важни домашни причини 2 дена отпускъ. Понеже се е ползувалъ само съ 1 день, то прѣдседателството му е разрѣшило.

Пловдивскиятъ народенъ прѣдставитель г. Костадинъ Василевъ моли да му се разрѣши 1 мѣсецъ отпускъ по причина на болестъ. Прилага медицинско свидѣтелство, отъ което наистина се вижда, че е боленъ отъ Bronchitis chronica. Които сж съгласни съ неговото искане, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Съ телеграма отъ вчерашна дата кюстендилскиятъ народенъ прѣдставитель г. Захарий Кръстевъ, който се е ползувалъ досега съ 12 дни отпускъ, иска да му се разрѣшатъ 2 дена отпускъ по домашни причини, считанъ отъ 22 того. Които сж съгласни съ искането му, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Видинскиятъ народенъ прѣдставитель г. Тома Вълчевъ съ заявление иска да му се разрѣши 4-дневенъ отпускъ по домашни причини, считанъ отъ 28 того. Ползувалъ се е досега съ 8 дни. Които сж съгласни съ искането му, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Русенскиятъ народенъ прѣдставитель г. Петъръ Даскаловъ, като съобщава въ заявлението си, че още е боленъ и не може да напусне кревата, моли да му се продължи разрѣшениятъ 10-дневенъ отпускъ съ още 8 дни. Които сж съгласни съ искането му, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Плѣвенскиятъ народенъ прѣдставитель г. Белизаръ Каракашевъ, който се е ползувалъ досега съ 15 дни отпускъ, иска по неотложни важни домашни причини да му се разрѣши 15 дни отпускъ, считанъ отъ 28 того. Които сж съгласни съ искането му, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Пристжпяме къмъ дневния редъ.

На първо мѣсто е: прѣдложение за отпущане народна пенсия на наслѣдницитѣ на починалия при изпълнение отечествения си дългъ запасенъ подпоручикъ Луи Айеръ.

Г. секретарьтъ ще прочете прѣдложението.

Секретарь Н. Начевъ: (Чете)

„ПРѢДЛОЖЕНИЕ

за отпущане народна пенсия на наслѣдницитѣ на починалия при изпълнение на отечествения си дългъ запасенъ подпоручикъ отъ 33-й пѣх. свищовски полкъ Луи Айеръ — Паулина Л. Айеръ и двѣтѣ й дѣца.

„На 2 септемврий т. г., въ с. Чушли (южния фронтъ) е починалъ като подпоручикъ отъ 33-й пѣх. свищовски полкъ Луи Айеръ.

„Покойниятъ Луи Айеръ е роденъ въ гр. Веве (Швейцария), свършилъ Collége industriel въ Веве и специалнитѣ курсове по гимнастика въ Лозана, Женева, Фрибургъ и Нюшателъ. Прѣзъ 1894 г. Министерството на народното просвѣщение, въ желанието си да развие физическото възпитание на учащата се младежь, ангажира, както се знае, нѣколцина швейцарци за учители по гимнастика, единъ отъ които бѣ Луи Айеръ. Дошълъ въ България, той намѣри въ нея второто си отечество, на което се отдаде отъ сърце и душа и положи неуморими старания въ своята дѣйность като учитель и възпитатель. Нѣщо повече, той е единъ отъ създателитѣ на юнашкитѣ дружества у насъ, които повдигнаха извънрдно много духа на нашия народъ. Той бѣ единъ отъ най-дѣятелнитѣ организатори и на юнашкитѣ събори, на юнашкитѣ легиони, той урежда тъй сжщо и лѣтни учителски курсове и съдѣйствува, слѣдователно, твърдѣ много за физическото възпитание на нашата младежь.

„Прѣзъ войната 1912 и 1913 г. той основа юнашки легионъ, който се причисли къмъ Македоно-Одринското опълчение и бѣ назначенъ командиръ на ротата съ чинъ подпоручикъ. За показанитѣ отъ него отличия въ боевете бѣ награденъ съ кръстъ „за храбрость".

„Огорченъ отъ хулитѣ и клеветитѣ противъ България отъ западно-европейската преса, той написа и издаде на френски езикъ защитна книга за България, подъ заглавие „Pro Bulgaria", съ която смѣло защити своето второ отечество съ всичката любовь на своята душа, опроверга всички хули и клевети.

„Прѣзъ сегашната война, при все че получилъ назначение въ 9-й маршеви полкъ, той, макаръ 50-годишенъ, поискалъ да бжде изпратенъ на фронта, дѣто, като взводенъ въ 5-та рота отъ 33 пѣхотенъ свищовски полкъ, намѣри смъртьта си като достоенъ сынъ на България.

„Като намирамъ, че запасниятъ подпоручикъ отъ 33-й пѣхотенъ свищовски полкъ, Луи Айеръ, е починалъ при изпълнение на отечествения си дългъ и бидейки чуждъ поданикъ не е участвувалъ въ пенсионния фондъ, и семейството му, състоящо отъ жена му Паулина Луи Айеръ и двѣтѣ му дѣца, остава безъ всѣкаква поддържка, затова, като се вземе прѣдъ видъ неговата 22-годишна дѣйность въ България и неговото живо участие като офицеръ въ войнитѣ и като кавалеръ на ордена „за храбрость", моля народнитѣ прѣдставители да опрѣдѣлятъ, спорядъ заслугитѣ на покойния, на сѣмейството му народна пенсия, за да може да се образоватъ и възпитатъ дѣцата му въ оня духъ, който имъ е завещанъ отъ покойния имъ баща.

„Министъръ на войната, генералъ-майоръ: **Найденовъ**".

Прѣдседателтъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ П. Пешевъ: Г. г. народни прѣдставители! Покойниятъ Луи Айеръ, както е видно отъ изложението на г. министра на войната, е служилъ на България като учитель непрѣкжснато 22 години. Билъ е извънредно прѣданъ на България и на дѣлото, за което е билъ повиканъ тукъ. Защищавалъ е извънредно съ присърдце каузата на България. Когато прѣзъ 1912/13 г. България бѣше охулена въ странство, той се застжпваше въ своето отечество Швейцария и навсѣкждѣ за името и честьта на България, която той отблизо познаваше и бѣше обикналъ. Когато се обяви втората война, той не подлежеше, като чуждъ поданикъ, да бжде повиканъ подъ знамената да се бори за България, но той доброволно отиде на фронта, както това стори и въ първата война. Министерството на просвѣщението разпореди той да се завърне, за да вземе учителската си длъжность и да прѣподава прѣдмета си, обаче, по негово желание, неговиятъ началникъ, командирътъ на XI плѣвенска дивизия, съ едно писмо замоли Министерството на просвѣщение да го остави въ редоветѣ на войската, дѣто той е служилъ съ особено присърдце и дѣто е билъ обикнатъ и отъ офицерство, и отъ войницитѣ. Министерството на просвѣщението не можеше да му откаже това желание да служи на България и съ живота си, който той положи за България. Ако Айеръ бѣше български поданикъ, несъмнѣно щѣше да бжде опрѣдѣлена инвалидна пенсия за съпругата и дѣцата му или пъкъ такава за прослужени

години като учитель въ България, но тъй като наслѣдницитѣ на Айеръ не могатъ да получаватъ нито едната, нито другата пенсия, а пъкъ той е положилъ живота си за България, неговото ново отечество, то послѣдното не може да откаже на съпругата и на дѣцата му прѣхрана и възпитание. И ето защо, много основателно, много справедливо и много хуманно е прѣдложението, направено отъ г. министра на войната, да се опрѣдѣли една народна пенсия на съпругата и на двѣтѣ дѣца на покойния Луи Айеръ въ размѣръ 3.600 л. годишно, като на всѣкиго едного се даде по 100 л. мѣсечно. Прочее, моля Народното събрание единодушно да възприеме прѣдложението на г. министра на войната, като вотира една народна пенсия на съпругата и дѣцата на покойния Луи Айеръ, въ размѣръ 3.600 л. (Ржкоплѣскане отъ дѣсницата и дѣсния центъръ)

Прѣдседателтъ: Има думата г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще поддържамъ прѣдложението, което се прави отъ страна на г. министра на войната. Азъ имамъ честьта да познавамъ лично покойния Луи Айеръ отъ дълги години. Той е отъ онія чужденци — нѣколко белгийци и швейцарци — които още въ 1893 г., ако не се лъжа, въ врѣмето на покойния министъръ Живковъ дойдоха да прѣдаватъ физическо възпитание въ нашитѣ гимназии. Той, зная, е живѣлъ въ България повече отъ 23—24 години. Отъ тѣзи хора започна началото, може-би, на системното физическо възпитание въ нашитѣ гимназии. Но тѣхната работа, особено работата на покойния Луи Айеръ, не бѣше работа въ училището, а бѣше вънъ отъ училището, и може би тя е най-цѣнната. Тѣ бѣха пѫвитѣ родоначалници на нашитѣ юнашки организации. Колкото пѫти въ България ставаха нѣкждѣ конгреси на тия дружества, покойниятъ Айеръ бѣше пръвъ и заемаше винаги първо мѣсто. Той прѣдставляваше България на много мѣста и наедно съ нашитѣ юнашки организации ходи въ чужбина; ако не се лъжа, той обиколи сѫщо и Македония. Говори се въ доклада, че той е служилъ добрѣ на второто си отечество. Моето разбиране е, че той друго отечество освѣнъ България нѣмаше. Той бѣше отъ старитѣ швейцарци съ духъ chevaleresque — рицарски, и той го показа на дѣло. Като никой другъ чужденецъ въ България, той ходи въ първата война съ турцитѣ доброволецъ и бѣ награденъ съ кръстъ за храбрость. Въ сегашната война той отиде доброволно и, когато го повикаха да се върне, той остана на поста си, кждѣто и загина. Рѣдко има хора чужденци, които, като сж избрали България за свое отечество, сж сложили коститѣ си за нея, както направи покойниятъ Айеръ. Въ 1913 г., когато въ Франция и въ швейцарскитѣ земи, дѣто се говори френски езикъ, имаше много малко гласове въ полза на българщината, той излѣзе съ тази си книжка „Pro Bulgaria", за да разпръсне онія клевети, които въ тамошния печатъ се хвърляха противъ България, и съ това той допринесе много, особено въ онія врѣмена, когато знаемъ, че много малко единици можеха да защищаватъ каузата на България. Той остави една жена и двѣ дѣца, които сж побългари отъ всичкитѣ наши чеда, защото нѣматъ никаква връзка съ старото си отечество — Швейцария, освѣнъ една кръвна, далечна връзка, а сж възпитани, чувствуватъ и живѣятъ като българи. Той бѣше подалъ заявление да се признае за български поданикъ. По нѣкакви причини, обаче, не можа да стане български поданикъ. Но той живѣ като българинъ и даде живота си за България. Взехъ думата, за да кажа тия нѣколко думи за неговата свѣтла паметь и да помоля Народното събрание да се присъедини къмъ искането на г. министра.

Прѣдседателтъ: Полагамъ на гласуване.

Нѣкой отъ дѣсницата: Откога ще се смѣта?

Министъръ П. Пешевъ: Отъ деня на смъртьта му.

Прѣдседателтъ: Има думата г. Константинъ Панайодовъ.

К. Панайодовъ: Азъ съмъ единъ отъ онѣзи, които познаватъ много добрѣ г. Луи Айеръ и неговото сѣмейство; азъ винаги съмъ му съчувствувалъ, когато той дирѣше подкрѣпа за своята книга „Pro Bulgaria"; азъ съмъ единъ отъ онѣзи, които сж съвѣтвали неговото сѣмейство да иска пенсия и съмъ ходатайствувалъ вредъ, дѣто съмъ могълъ, да се даде пенсия на неговото сѣмейство, затова намирамъ напълно оправдателно прѣдложението на г. военния министъръ да се даде исканата пенсия. Обаче азъ съмъ дъленъ да направя една бѣлѣжка на думитѣ, които каза г. Мушановъ, че неговитѣ дѣца били по-българи отколкото нашитѣ. Считамъ за нуждно да протестирамъ и да кажа, че и нашитѣ дѣца сж толкова българи, колкото и неговитѣ. Това е едно оскръбление за нашитѣ дѣца.

Н. Мушановъ: Приемамъ поправката.

Прѣдседателтъ: Полагамъ на гласуване прѣдложението, внесено отъ г. военния министъръ и подкрѣпено отъ г. министра на просвѣщението, да се даде на наслѣдницитѣ на покойния Луи Айеръ народна пенсия въ размѣръ 3.600 л. годишно, начиная отъ деня на смъртьта му. Които сж съгласни съ туй прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. Единодушно прието.

Вториятъ пунктъ отъ дневния редъ е: прѣдложение за отнасяне въ загуба на държавата суми и цѣнности, които сж били обсебени и разпилѣни отъ неприятеля прѣзъ врѣме на войнитѣ отъ 1912/13 г.

Г. секретарьтъ ще прочете мотивитѣ и прѣдложението.

Секретарь Н. Начевъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ прѣдложението за отнасяне въ загуба на държавата отпуснатитѣ въ авансъ суми и на кредитъ цѣнности на държавнитѣ учрѣждения въ новоосвободенитѣ земи и въ вѫтрѣшността, оправдателнитѣ документи за които аванси, както и самитѣ цѣнности, сж били обсебени и разпилѣни отъ неприятеля прѣзъ врѣме на войнитѣ въ 1912 и 1913 г., и да се считатъ длъжностнитѣ лица за напълно отчетени по тѣхъ.

„Г. г. народни прѣдставители! Извѣстно ви е, че поради внезапното нахлуване на неприятелскитѣ войски прѣзъ врѣме на войнитѣ въ 1912 и 1913 г., архивитѣ, оправдателнитѣ документи и други цѣнни книжа и материяли на нѣкои държавни учрѣждения въ новоосвободенитѣ земи и въ вѫтрѣшността бидоха изцѣло или отчасти обсебени и разпилѣни отъ неприятеля.

„Прѣдъ видъ, обаче, на тогавашнитѣ изключителни обстоятелства, при които е било извършено обсебването и разпиляването на архивитѣ и други цѣнни книжа и оправдателнитѣ документи на тия учрѣждения, не е могло да се оправдаятъ прѣдъ държавното съкровище показанитѣ въ приложения описъ аванесови суми и цѣнности, а така сѫщо не е имало възможность и да се прѣдставятъ надлежнитѣ отчети на Върховната смѣтна палата.

„Като излагамъ горното, моля ви, г. г. народни прѣдставители, да разгледате и гласувате настоящето прѣдложение.

„Гр. София, януарий 1917 г.

Министъръ на финанситѣ: **Д. Тончевъ**

„ПРѢДЛОЖЕНИЕ

за отнасяне въ загуба на държавата отпуснатитѣ въ авансъ суми и на кредитъ цѣнности на държавнитѣ учрѣждения въ новоосвободенитѣ земи и въ вѫтрѣшността, оправдателнитѣ документи за които аванси, както и самитѣ цѣнности, сж били обсебени и разпилѣни отъ неприятеля прѣзъ врѣме на войнитѣ въ 1912 и 1913 години, и да се считатъ длъжностнитѣ лица за напълно отчетени по тѣхъ.

„Чл. 1. Разрѣшава се да се отнесатъ въ загуба на държавата авансовитѣ суми и цѣнности, възлизащи на 174.246.44 л., споредъ приложения описъ, оправдателнитѣ документи за които суми, както и самитѣ цѣнности, сж били обсебени и разпилѣни отъ неприятелскитѣ войски, прѣзъ врѣме на войнитѣ въ 1912 и 1913 г., като длъжностнитѣ лица се считатъ напълно отчетени по тѣхъ.

„Чл. 2. Разрѣшава се да се освободятъ безъ постановления на Върховната смѣтна палата гаранциитѣ на длъжностнитѣ лица, които, съгласно съ чл. 48 отъ закона за отчетностьта по бюджета, сж прогласени за отчетници прѣдъ нея, служили при държавнитѣ учрѣждения въ новоосвободенитѣ земи и въ вѫтрѣшността, чиито архиви и други цѣнни книжа и оправдателни документи сж били обсебени и разпилѣни отъ неприятеля въ врѣме на войнитѣ въ 1912 и 1913 г. и които по сѫщитѣ причини не сж могли да прѣдставятъ своитѣ отчети на палатата, съгласно съ чл. 49 отъ сѫщия законъ.

„Тия длъжностни лица, обаче, трѣбва прѣдварително да прѣдставятъ удостовѣрение отъ респективното учрѣждение, при което сж служили или, ако то вече не сѫществува, отъ надлежното министерство, за че дѣйствително, вслѣдствие споменатитѣ по-горѣ причини, тѣ не могатъ да прѣдставятъ на палатата своитѣ отчети и че то — учрѣждението или министерството — нѣма причина да не е съгласно за освобождаване отъ гаранцията.

Описъ

на обсебенитѣ разпилѣни отъ неприятеля оправдателни документи, архиви и други цѣнни книжа и материяли на държавнитѣ учрѣждения въ новоосвободенитѣ земи и въ вжтрѣшностьта, прѣзъ време на войнитѣ въ 1912 и 913 г., възлизащи на 174.246·44 л.

№ по редъ	Име и фамилия на длъжностното лице, на което е била отпусната сумата и наименование на учрѣждението, на което сж били обсебени архивитѣ и други цѣнни книжа и материяли	Размѣрътъ на неоправданата сума и обсебенитѣ и разпилѣни оправдателни документи и материяли		При какъвъ случай е станало обсебването и разпилявансто на оправдателнитѣ документи и материяли, архиви и други цѣнни книжа	Забѣлѣжка
		лева	ст.		
1	Н. Георгиевъ, бившъ околийски ветеринаренъ лѣкарь въ гр. Балчикъ	50	—	При нашествието на ромънскитѣ войски	Сумата е отпусната отъ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, съ платеж заповѣдь № 4815/1912 г.
2	Добри Ангеловъ, бившъ директоръ на земледѣлското училище въ гр. Добричъ	400	—	Сжщо	Сумата е отпусната отъ сжщото министерство, съ платежни запов №№ 4882 и 4885/1912 г.
3	Стойчо Дѣлевъ, бившъ директоръ на опитната бубарска станция въ гр. Враца	800	—	.	Сумата е отпусната отъ сжщото министерство, съ платежни запов. №№ 2187 и 4220/1913 г.
4	Опитна бубарска станция въ гр Враца	19.311	10	.	Сумата е стойностьта на инвентара, покжщнината и библиотеката на станцията
5	Антонъ Василевъ, бившъ окржженъ финансовъ началникъ въ гр. Сѣръ	220	—	При нашествието на гръцкитѣ войски	Сумата е отпусната отъ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, съ платежна заповѣдь № 83/1913 г.
6	Околийското управление въ гр. Еносъ	1.759	70	При нашествието на турскитѣ войски	Сумата е отпусната отъ Министерството на вжтрѣшнитѣ работи подъ разписка
7	Околийското управление въ гр. Дарж-Дере . . .	3.672	70	Сжщо	Сжщо
8	Околийското управление въ гр. Димотика	10.756	84	.	.
9	Околийското управление въ гр. Деде-Агачъ . . .	10.259	38	.	.
10	Околийското управление въ гр. Егри-дере	6.989	32	.	.
11	Околийското управление въ гр. Малгара	9.521	66	.	.
12	Околийското управление въ гр. Софлу	834	04	.	.
13	Околийското управление въ гр. Хайтиболъ . . .	3.365	75	.	.
14	Околийското управление въ гр. Гюмюрджина .	1.093	57	.	.
15	Окржжното управление въ гр. Гюмюрджина . .	2.187	32	.	.
16	Околийското управление въ гр. Кърджалий . . .	497	98	.	.
17	Околийското управление въ гр Орта-кьой . . .	65	27	.	.
18	Околийското управление въ гр. Пашмакли . . .	1.101	31	.	.
19	Околийското управление въ гр. Лозенградъ . . .	3	30	.	.
20	Околийското управление въ гр. Люле-Бургазъ . .	13	38	.	.
21	Околийското управление въ гр. Мидия	3.700	68	.	.
22	Околийското управление въ гр. Бунаръ-Хисаръ .	1.692	86	.	.
23	Околийското управление въ гр. Малко-Търново .	2.031	43	.	.
24	Околийското управление въ гр. Свиленградъ . .	1.707	16	.	.
25	Околийското управление въ гр. Кошу-Кавакъ . .	1.485	15	.	.
26	Околийското управление въ гр. Хавса	3.087	36	.	.
27	Околийското управление въ гр. Чорла	215	99	.	.
28	Околийското управление въ гр. Узунъ-Кюпрю . .	2.406	66	.	.
29	Околийското управление въ гр. Дойранъ	7.227	71	При нашествието на гръцкитѣ войски	.
30	Окржжното управление въ гр. Кукушъ	2	02	Сжщо	.
31	Околийското управление въ гр. Кукушъ	4 511	86	.	.
	Прѣносъ . .	101.471	50		

№ по ред	Име и фамилия на длъжностното лице, на което е била отпусната сумата и наименование на учрѣждението, на което сж били обсебени архивитѣ и други цѣнни книжа и материяли	Размѣръть на неоправданата сума и обсебенитѣ и разпилѣни оправдателни документи и материяли		При какъвъ случай е станало обсебването и разпилѣването на оправдателнитѣ документи и материяли, архиви и други цѣнни книжа	Забѣлѣжка
		лева	ст.		
	Прѣносъ . .	101.471	50		
32	Околийското управление въ гр. Скеча	10.422	90	Сжщо	Сжщо
33	Околийското управление въ гр. Сѣресъ	49	30	„	„
34	Околийското управление въ гр. Солунъ	5.645	62	„	„
35	Селско околийското управление въ гр. Солунъ . .	4.789	69	„	„
36	Околийското управление въ гр. Разлогъ	4.758	40	„	„
37	Околийското управление въ гр. Демиръ-Хисаръ .	1.919	19	„	„
38	Околийското управление въ гр. Драма	9.789	53	„	„
39	Околийското управление въ гр. Кавала	31	—	„	„
40	Околийското управление въ гр. Лжгадина	5.558	78	„	„
41	Околийското управление въ гр. Нигрита	1.612	47	„	„
42	Околийското управление въ гр. Сжботяко	2.023	04	При нашествието на гръцкитѣ и сръбски войски	„
43	Околийското управление въ гр. Радовишъ	25	73	Сжщо	„
44	Околийското управление въ гр. Пехчево	2.168	95	„	„
45	Околийското управление въ гр. Правище	435	71	При нашествието на гръцкитѣ войски	„
46	Околийското управление въ гр. Кочани	1.529	51	При нашествието на сръбскитѣ войски	„
47	Окржжното управление въ гр. Щипъ	1.005	05	Сжщо	„
48	Околийското управление въ гр. Щипъ	6.542	07	„	„
49	Телеграфо-пощенската станция въ с. Люта	136	—	При нашествието на ромънскитѣ войски	Сумата е стойностьта на пощенски и гербови мзрки, отпуснати въ кредитъ на станцията отъ хранилището за цѣнни книжа и материяли
50	Телеграфо пощенската станция въ гр. Фердинандъ .	5	—	Сжщо	Сумата е стойностьта на пощенски карти отпуснати на станцията въ кредитъ отъ сжщото хранилище
51	Телеграфо-пощенската станция въ гр. Балчикъ . .	2.500	—	„	Сумата е стойностьта на отпуснатитѣ на станцията въ кредитъ спестовни марки отъ сжщото хранилище
52	Телеграфо-пощенската станция въ гр. Силистра и с. Спасово	7.452	—	„	Сжщо
53	Телеграфо-пощенската станция въ гр. Каварна . .	65	—	„	Сумата е стойностьта на пощенски мзрки, отпуснати на станцията въ кредитъ отъ сжщото хранилище
54	Телеграфо-пощенската станция въ гр. Бѣлоградчикъ и с. Чупрени	4.010	—	При нашествието на сръбскитѣ войски въ Бѣлоградчикъ и околията	Сумата е стойностьта на спестовнитѣ марки, отпуснати въ кредитъ на станцията отъ сжщото хранилище
55	Телеграфо-пощенската станция въ гр. Лжгадина .	300	—	При нашествието на гръцкитѣ войски	Сумата е стойностьта на пощенски марки отпуснати въ кредитъ на станцията отъ сжщото хранилище
	Всичко . .	174.246	44		

Прѣдседателътъ: Има думата г. Тодоръ Лукановъ.

Т. Лукановъ: Г. г. народни прѣдставители! Изпълнявамъ дълга си да мотивирамъ накратко основанията, по които нашата група отказва да гласува този законопроектъ.

Законопроектътъ за опрощаване на сумата 174.246.44 л. на лицата, които сж ги получили и които не могатъ да прѣдставятъ оправдателни документи, като се извиняватъ съ това, че прѣзъ врѣме на войнитѣ въ 1912/13 г. станало внезапно нахлуване на неприятелски войски въмѣста, дѣто сж служили, и поради туй се изгубили нѣкои документи, не трѣбваше да се внася. Въ това врѣме, когато ние виждаме г. министърътъ на финанситѣ да ни прави изложение за ужасното финансово състояние, въ което войната продължава да ни тика, когато при всѣко искане на най-дребни реформи ни правите възражение, че държавнитѣ срѣдства трѣбва да се пазятъ, че нѣмало отдѣ да се намѣрятъ приходи, това опрощаване на 174.246.44 л. е една крайно неоправдателна работа. Когато се прѣгледа таблицата на сумитѣ, описътъ на „обсебенитѣ отъ неприятеля документи,

архиви и др.", когато се види по какъвъ случай сж изгубени документитѣ и въ какви мѣста е ставало това, вѣрвамъ, че мнозина отъ васъ, които сте участвували било посрѣдствено, било непосрѣдствено въ войната и бѣхте близо до тѣзи мѣста, ще разберете какъвъ е смисълътъ на тази работа. Азъ мога да кажа съвсѣмъ смѣло тукъ, че за една голѣма часть отъ случаитѣ, които сж указани въ този описъ, ние имаме работа съ разхитени държавни срѣдства, съ кражби на пари, които бѣха отпуснати като аванси, които аванси сега не се оправдаватъ и за неоправданието на които се търси оправдание въ внезапното нахлуване на чужди войски. Г. г. народни прѣдставители! Познавамъ нѣколко случаи отъ тия, които сж поменати въ този описъ, познавамъ много добрѣ условията, при които се намираха чиновницитѣ, на които сега се иска оправданието съ този законопроектъ. Азъ мога да ви увѣря, че за всички тия случаи пълна възможность е имало да се отнесатъ, както сумитѣ, цѣнитѣ книжа, които сж имали въ себе си чиновницитѣ, така сѫщо и всички архиви и книжа, съ които тѣ сж разходвани. Бихъ се позовалъ на свидѣтелството на нашия г. подпрѣдседатель, за да ви увѣря, че колкото се касае за гр. Гюмюрджина, окржжният управитель и околийскиятъ началникъ имаха пълна възможность да отнесатъ тия книжа, както и сумитѣ, които имаха на разположение. Азъ бихъ могълъ да отида и по-нататъкъ и да кажа, че окржжният управитель и околийскиятъ началникъ въ този градъ, както въ съсѣдни нѣкои пунктове, успѣха, имаха достатъчно врѣме, намѣриха и срѣдства да отнесатъ съ себе си маса вещи, които бѣха присвоили било като държавни, било като принадлежащи на частни лица въ съотвѣтнитѣ градове. Виждамъ, обаче, отъ този законопроектъ, че тѣ не сж имали срѣдства и врѣме само едно нѣщо да отнесатъ: оправдателнитѣ документи за разходитѣ, които сж произлезли отъ авансовитѣ суми. Азъ познавамъ хора, които имаха толкозъ врѣме, че можаха да натоварятъ специални фйтони и каруци и да отнесатъ дори лопатките, които служеха на правителственитѣ учрѣждения и които бѣха частью притежание, но които нѣмаха възможность да запазятъ държавитѣ суми и документитѣ, съ които да оправдаятъ разходитѣ. Оттеглянето на тъй наречения гюмюрджински отрядъ, който бѣ съставенъ отъ малки части, които бѣха пръснати изъ цѣлия бившъ Гюмюрджински санджакъ, както и въ Одринската область, стана по единъ напълно редовенъ начинъ. То стана, слѣдъ като войскитѣ се събраха, и, слѣдъ като бѣха събрани, два дена се обмисляше планътъ на отстѫплението и откждѣ да се отстѫпи. То стана тъй, че пълна възможность имаше държавнитѣ вѣщи — съ изключение на онѣзи, които не можеха да се вематъ, защото трѣбваше да има специални обози — да се запазятъ и отнесатъ. Въпрѣки туй, както виждамъ сега, служащитѣ не сж отнесли оправдателнитѣ книжа, а между туй тия служители намѣриха врѣме да заминатъ необезпокоявани отъ никого, съвършено спокойно, съ тренове и съ всички държавни срѣдства, които можеха да иматъ на разположение. Ами че тѣ задигнаха файтони и каруци; ами че тѣ вземаха реквизирани държавни коне; ами че ние трѣбваше да вземаме отъ тѣхъ коне за служба въ войската и да вземемъ на сила съ оржжието на българския войникъ краденитѣ коне, които имаха съ себе си. А сега се казва въ законопроекта, че тия хора не сж могли да отнесатъ една папка съ оправдателни документи. Между това азъ питамъ: каква голѣма тежесть, какви голѣми размѣри сж имали тия оправдателни документи, за да не можеха да се отнесатъ съ една ржка отъ тия служащи, които сега искатъ да се оправдаятъ? Сумитѣ, които се отпуснаха, не бѣха твърдѣ голѣми, оправдателнитѣ документи за тѣхъ не бѣха много, и тѣ можеха да се отнесатъ дори въ джобоветѣ. Защо тѣ не сж отнесени? Каква бѣше задачата на тѣзи лица тамъ? Познавамъ единъ случай, когато единъ отъ тѣзи се изтръгна отъ ржцѣтѣ на военно-сждебната власть. Познавамъ такъвъ случай, когато единъ чиновникъ, за когото сега искатъ оправдание на изразходванитѣ отъ него авансови суми, успѣ да отнесе едно голѣмо количество крадени турски лири свои, а се отказа да отнесе, съзнателно, очевидно, оправдателнитѣ документи за сумитѣ, които е разходвалъ. Азъ съжалявамъ, че не е тукъ тогавашниятъ кметъ на гр. Гюмюрджина, днешниятъ нашъ колега г. п. Анастасовъ за да ни каже, че лицата, които придружаваше той, имаха напълно тази възможность, както и той успѣ да вземе 10.000 лири — наличность на Гюмюрджинската градска община — и да ги отнесе. Какво е ставало по-нататъкъ съ тѣхъ, не ме интересува; говори се различно за тѣхъ — това тоже не ме интересува; въ всѣки случай успѣ да ги отнесе и може би впослѣдствие да ги е върналъ на Гюмюрджинската градска община. А окржжният управитель и околийскитѣ началници въ Гюмюрджина, Скеча, Пашмаклж, Дарж-дере — отивамъ по-нататъкъ — въ Свиленградъ, който е на самата граница, не сж могли да взематъ книгитѣ, съ които ще оправдаятъ разходитѣ. Съвсѣмъ явно е за менъ, че се касае за авансови суми, които сж изядени или откадени, за които разходнитѣ документи трѣбваше да бждатъ налице, а не обстоятелството, че неприятелскитѣ войски нахлули, и то ужъ внезапно, да служи за оправдание ограбването на тия пари. Г. г. народни прѣдставители! Може да каже началникътъ и директорътъ на бубарската опитна станция въ гр. Враца, че сж разхитени извѣстни материяли или мобили на станцията, каквито имало за 17.000 л., ако дѣйствително той не е ималъ възможността да ги отнесе, което допущамъ, но да ми се говори тукъ за цѣль поменикъ отъ суми, които сж могли да бждатъ отнесени, или за които документитѣ сж могли да бждатъ запазени и отнесени, и да ми се казва да минемъ въ загуба на държавното съкровище цѣли 174 хиляди лева, азъ считамъ, че това е една работа, не само нередовна, не само пакостна, но една работа, която е оскърбление за хората, които бѣха пратени въ миналата война на служба, и оскърбление за паметьта на онѣзи, които се избиха въ миналата война за цѣлитѣ на войната. Ето защо, внасянето на този законопроектъ не трѣбваше да стане. И не само ще гласуваме противъ него, но протестираме, задѣто се внася тукъ сега. Защото, не намирате ли вие, че фактътъ да се иска минаването въ загуба на държавното съкровище на подобна сума, при тия нѣколко случаи, съ които искахъ да илюстрирамъ мисъльта си — но такива сж три четвърти отъ случаитѣ, които сж показани въ описа — не намирате ли, казвамъ, че това е не само разхищение, но и ужасно лошъ примѣръ, който Народното събрание може да даде? Когато виждашъ, че врѣмената се размѣстватъ, когато виждашъ, че нашитѣ войски отстѫпватъ и чуждитѣ настѫпватъ, вземи каквото можешъ и послѣ кажи: „Внезапно нахлуха войски". Какъ внезапно сж нахлули въ Свиленградъ, когато бѣха още въ Чаталджа? Какъ внезапно нахлуха въ Гюмюрджина, когато турскитѣ войски минаха дѣсния брѣгъ на Марица и се явиха къмъ Кърджали едва на 10 августъ 1913 г., и когато прѣди 10 юлий — значи, отъ 10 юлий до 10 августъ има единъ мѣсецъ — чиновницитѣ, които прѣдставляваха тамъ държавата, бѣха забѣгнали отъ своитѣ мѣста? Това ли нахлуване, което е ставало слѣдъ единъ мѣсецъ, наричате внезапно, г. министре, и вслѣдствие на което внасяте подобенъ законопроектъ? Но азъ казвамъ друго. Вие нѣмате не само интересъ, но нѣмате и право да давате такъвъ лошъ урокъ на вашитѣ служащи. Г. г. народни прѣдставители! Ако вие прокарате този законопроектъ, вие ще кажете на служащитѣ, че тѣ могатъ често при подобни обстоятелства да задигатъ суми. На този ли урокъ искате да ги научите? Азъ трѣбва да ви кажа, че лицата, които бѣха въ Гюмюрджинския и Одрински санджаци, и за които се касае този законопроектъ, считаха, че мѣстото, кждѣто служатъ, имъ е дадено като нахия, което трѣбва да обиратъ безъ контролъ, и тѣ направиха състояние. Хора, които имаха IV отдѣление образование, пъкъ нѣмаха и завършено първоначално образование, които кепазѣха държавата ни тамъ, направиха по 40 хиляди лева само отъ едно крадено перо. Тѣзи хора сега искате да оправдаете. Този примѣръ ли искате да дадете на държавнитѣ служащи? Държавнитѣ служители, които пращате тамъ, трѣбва да знаятъ да изпълняватъ своя дългъ. Единъ войникъ, когато трѣбва да отстѫпи и прибърза съ нѣколко часа, хващате го за гушата и го стрѣляте или бѣсите по вашия наказателенъ законъ, а чиновника, който сте пратили тамъ и сте му дали пари, този чиновникъ не трѣбва да отговаря, него оправдавате, минавате въ загуба на държавното съкровище онѣзи суми, които той е открадналъ или изялъ. Всѣки единъ трѣбва да знае, че въ такъвъ случай негова дължность е да запази държавната вещь, която му е прѣдадена въ ржцѣтѣ. Но тукъ се касае не за едно запазване, а прикриване. Подобенъ урокъ ли искате да дадете? Ако има нѣкои случаи, за които може да има извѣстно оправдание, такивато случаи трѣбва поотдѣлно да се разглеждатъ, и всѣки отдѣленъ случай разгледанъ, за да се оправдае, трѣбва да се констатира, че наистина аванситѣ сж изразходвани, а не че не могатъ да се прѣдставятъ оправдателни документи. За подобни случаи трѣбва да се вематъ отдѣлни рѣшения, а тамъ гдѣто нѣма оправдание, както за нѣ-

колкото случаи, които посочихъ, трѣбва да се потърси отговорность.

Най-послѣ казвамъ друго: защо държавата трѣбва да изгуби тия суми? Ако е вѣрно, че непріятелскитѣ войски сж нахлули внезапно, че на гражданскитѣ чиновници не е дадено на врѣме нареждане да се оттеглятъ и да прибератъ държавнитѣ вещи и суми или оправдателнитѣ документи за тѣхъ, ако тѣ сж разходвани, то затова трѣбва да се потърси отговорность отъ онѣзи военни лица, които своеврѣменно не сж сторили това, когато сж имали възможность. Такова внезапно нахлуване, за какъвто се говори въ законопроекта, може да се каже, никждѣ нѣма, съ изключение само на нѣколко пункта. Азъ трѣбва да констатирамъ тукъ единъ фактъ, който е отвратителенъ и който се състои въ слѣдното. Когато гюмюрджинскитѣ отрядъ отстѫпваше, трѣбваше да търсимъ кждѣ се намира началството, подъ вѣдомството на което бѣхме ние; по едно врѣме се оказа, че началникътъ, подъ заповѣдьта на който трѣбваше да се отстѫпи, се намира въ гр. Сливенъ. Този генералъ служилъ въ Одринъ, на когото войскитѣ трѣбваше да оперирать тамъ, защото непріятелскитѣ войски се явиха въ областьта, кждѣто командува, благоволилъ да замине въ гр. Сливенъ и, като се залостилъ тамъ на хубаво мѣсто, не съобщава даже кждѣ се намира. Въпрѣки това ние успѣхме да го намѣримъ, макаръ че бѣше скритъ въ миша дупка, а г-да чиновницитѣ не могли да намѣрятъ разходнитѣ документи, които сж били на тѣхнитѣ маси и да ги вдигнатъ; толкозъ се уплашили тѣ отъ внезапното нахлуване на непріятеля, което стана единъ мѣсецъ подиръ тѣхното заминаване отъ мѣстата, въ които изяли държавнитѣ пари, които сега искатъ да се оправдаятъ. Азъ намирамъ, че случаитѣ сж възмутителни, че този проектъ е пакостенъ за държавното съкровище, че тази сума може да се събере отъ отговорнитѣ лица, че тя може да има друго назначение — за подпомагане на нѣкои полезни реформи — и въ никой случай не бива ние да дадемъ лошъ примѣръ съ приемането на единъ подобенъ законопроектъ. Той трѣбва да се оттегли, противъ него всички трѣбва да протестираме и, ако не го оттеглятъ, да направимъ да пропадне, да се намѣрятъ отговорнитѣ, на които да се даде наказание, да се събератъ отъ тѣхъ държавнитѣ пари и да се внесатъ на по-добро мѣсто.

Прѣдседателтъ: Има думата г. Стоянъ Костурковъ.

С. Костурковъ: Г. г. народни прѣдставители! Тукъ ни се прѣдставя едно прѣдложение, което е внесено отъ г. министра на финанситѣ, за да отнесемъ въ загуба на държавното съкровище извѣстни суми поради това, че самитѣ суми или оправдателнитѣ документи по тѣхъ сж изгубени прѣзъ врѣме на войната въ 1912/13 г. Азъ намирамъ, че г. министърътъ на финанситѣ не е постѫпилъ тъкмо тъй прѣдпазливо, както въ такъвъ случай трѣбва да се постѫпи. Г. министърътъ на финанситѣ би трѣбвало да бѫде много внимателенъ и много взискателенъ къмъ онія учрѣждения, военни или граждански, които му прѣдставятъ искания за отнасяне въ загуба на държавното съкровище извѣстни суми, оправдателнитѣ документи по които сж изгубени или пъкъ самитѣ суми сж изгубени не по вината на самитѣ лица, прѣзъ войната въ 1912/913 г., защото ние знаемъ, че и въ миналата война, както и въ сегашната, има маса примѣри, дѣто се злоупотрѣбява, като се ограбва държавното съкровище, послѣ се комбиниратъ разни условия, разни случаи, за да може да се оправдае това ограбване. И азъ бѣхъ единъ отъ онѣзи народни прѣдставители, които сж говорили отъ трибуната за злоупотрѣбленията прѣзъ миналата и прѣзъ сегашната войни, и азъ дадохъ на парламентарната анкетна комисия, която, както се каза вчера, ще прѣдстави най-късно слѣдъ 15 дни своя докладъ, едно обвинително писмо противъ единъ заведующъ прѣхраната на единъ полкъ, което писмо съдържа въ себе си 93 документирани обвинения. Този случай е отъ сегашно врѣме, а отъ минало врѣме такивато случаи сж маса, не сж малко. Азъ имахъ случай да видя съ очитѣ си не единъ пѫть, какъ просто се разграбваха материялитѣ и хранителнитѣ продукти на единъ базистенъ магазинъ, защото неговитѣ управници бѣха такива, че продаваха материялитѣ и събираха срѣдствата въ своитѣ джобове и въ края на краищата запалиха магазина въ Одринъ, когато се чу, че идѣли турцитѣ, за да заличатъ всички свои прѣстѫпления. Утрѣ и тия хора могатъ да дойдатъ да поискатъ оправдание на сумитѣ, които сж изгубени „не по тѣхна вина". Г. министърътъ на финанситѣ, пакъ повтарямъ, трѣбва да бѫде извънредно внимателенъ, придирчивъ и взискателенъ въ такива случаи.

Описътъ, който придружава прѣдложението на г. министра на финанситѣ, съдържа нѣколко пера, на брой 17. Между тия пера има такива, по които не може да се каже и дума, трѣбва да се приеме да се отнесатъ сумитѣ, които сж изброени, въ загуба на държавното съкровище, защото и самитѣ суми и самитѣ документи, изгубването на които е станало, е станало не по вина на длъжностнитѣ лица, а още повече, че лицата, които се смѣтатъ, че сж загубили сумитѣ, сж убити. Въпросътъ, при тѣзи условия, е малко по-другъ, но тукъ имаме и други пери, които сж отъ съвсѣмъ другъ характеръ. Напр., въ поредния № 3 се казва между другото: (Чете) „Остатъкътъ отъ неоправданъ авансъ за разни нужди на батареята". И знаете ли този авансъ какъ се е изгубилъ? Когато капитанъ Кесяковъ Якимъ, командиръ на батареята, умрѣлъ отъ холера, всичкитѣ му вещи били изгорени, а тамъ сж били и документитѣ. Ами че какви бѣха тѣзи господиновци, които присѫтствуваха при смъртьта на този капитанъ, командиръ на батарея? Не прѣгледаха ли какво има въ себе си и, ако сж намѣрили нѣщо, не видѣха ли какво е? Ако е имало документи въ този командиръ на батарея, тѣзи документи трѣбваше да се прибератъ или да се снеме поне прѣписъ отъ тѣхъ. Всичко това можеше да стане безъ опасность да се заразятъ тѣзи, които сж дѣйствували, особено отъ холера — всички прѣживѣхме тази зараза, знаемъ опасностьта ѝ, знаемъ срѣдствата за прѣдпазването отъ нея. Другъ случай, тоже интересенъ. Пореденъ № 8: (Чете) „Щабъ на II-а бригада отъ 6-а Бдинска дивизия". Сумата е пакъ авансъ за разни нужди на бригадата. Какъ е станало изгубването на сумата? Казано е тукъ: (Чете) „Попаднали заедно съ обоза на бригадата въ непріятелски ржцѣ при настѫплението на гърцитѣ, понеже обозътъ не могълъ да успѣе да се спаси". Г-да! Авансътъ попадналъ заедно съ обоза! Та нима авансътъ е съ обоза на бригадата? Ами че авансътъ е въ пари, и той не се ли носи отъ ковчежника? Слава Богу, нека ви кажа, че и азъ бѣхъ ковчежникъ прѣзъ 1912/913 г. и боравихъ съ грамадни суми. И да ви кажа, че по вината на Военното министерство, съ частьта, къмъ която принадлежахъ, попаднахме плѣнници у ромънитѣ, защото ние телеграфирахме на нашето началство: „Ромънитѣ сж на толкозъ и толкозъ километра". Отговарятъ: „Ще стоите на мѣстата си". По-нататъкъ телеграфираме: „Ромънитѣ сж на 15 километра". Пакъ отговарятъ: „Ще стоите на мѣстата си". И ние трѣбваше да стоимъ, защото такава е заповѣдьта на началството; попаднахме въ чужди ржцѣ, и пакъ паритѣ не се изгубиха; трѣбваше да убиятъ мене, за да взематъ паритѣ, но не ме убиха и не взеха паритѣ. А тукъ въ обоза останали паритѣ: попада обозътъ въ непріятелски ржцѣ, пропадатъ и паритѣ и документитѣ. Чудно обяснение! Но още по-грозно има. Сумата не е Богъ знае каква — 152 л. За 152 л. едно бригадно управление иде да се унижава, да говори на финансовия министъръ да иска да се занимае Народното събрание съ 152 л., да ги опрости, които 152 л. бригадата е загубила, защото нейниятъ завѣдующъ прѣхраната е държалъ паритѣ въ обоза, който попада въ непріятелски ржцѣ. Това е срамота, както щете да приказвате. Другъ единъ случай, тоже много интересенъ, има въ описа: той е пореденъ № 9. Сумата е 2333·22 л. Тази сума е загубена отъ запасния войникъ Александъръ Македонски, бившъ ковчежникъ на 9-о областно интендантство. Слушайте какъ е загубена сумата: (Чете) „При настѫпване на ромънскитѣ войски, областното интендатство напуснало гр. Плѣвенъ, и ковчежникътъ Александъръ Македонски прибралъ наличностьта отъ ковчега при себе си. При завръщане на интендантството въ Плѣвенъ, ковчежникътъ Александъръ Македонски заболѣлъ отъ холера и умрѣлъ. Изгубването на паритѣ станало при прѣвозване на вещитѣ му въ болница за дезинфекциране". Не е ли това обида, г. г. народни прѣдставители, да се занимава Народното събрание съ такива работи? Ами кждѣ бѣха началницитѣ на болницата, кждѣ бѣше интендантътъ, началникътъ на областьта, ако щете? Когато този човѣкъ е вече заболѣлъ отъ холера, лежи и рискува да умре, кждѣ бѣше г. дивизионниятъ началникъ или неговитѣ помощници, които би трѣбвало да искатъ всички документи и пари, които е имало у този човѣкъ?

Министъръ Д. Тончевъ: Г. Костурковъ! Да не би да има нѣкое недоразумѣние, защото описътъ, който е прѣдъ мене, е съвършено различенъ отъ това, което говорите. Напр., Вие говорите за 9 пунктъ. Колко лева казвате?

С. Костурковъ: 2.333 л.

Министръ Д. Тончевъ: Въ описа, който е прѣдъ мене, се говори за съвсѣмъ друго — за околийското управление въ Деде-Агачъ и сумата е 10.250 л.

С. Костурковъ: Ами азъ не съмъ печаталъ тази работа, г. министре.

Министръ Д. Тончевъ: Прѣдъ себе си азъ имамъ съвсѣмъ друго.

С. Костурковъ: И азъ имамъ друго.

Министръ Д. Тончевъ: Сигурно прѣдложението прѣдъ Васъ трѣбва да е друго.

Секретарь Н. Начевъ: (Слѣдъ като отива при оратора и провѣрява) Г. Костурковъ! Прѣдложението, отъ което цитирате Вие, не е докладването.

С. Костурковъ: Пардонъ тогава. Но азъ го намирамъ, че то тъкмо съвпада съ това, което е въ дневния редъ: изгубени суми и документи отъ 1912/13 г. да се отнесатъ въ загуба на държавното съкровище.

Внезапното нахлуване на неприятели често се дава за доказателство, за да се отнесатъ въ загуба на държавното съкровище изгубени суми и оправдателни документи, защото не е имало възможность даденото управление или учрѣждение да прибере документитѣ и сумитѣ и да ги спаси. И това, г-да, не е вѣрно. Навсѣкѫдѣ, когато турцитѣ отъ една страна и ромънитѣ, отъ друга, настѫпваха прѣзъ 1913 г., извѣстяваше се отъ военнитѣ власти доста врѣме по-рано, че неприятелскитѣ войски идатъ, държавнитѣ учрѣждения да прибератъ всички цѣнности, каквито има и да ги отнесатъ въ вѫтрѣшностьта на царството. Такива телеграми се даваха навсѣкѫдѣ, и на тѣзи телеграми се дължи фактътъ, че прѣди да стигнатъ ромънитѣ въ Враца, тамъ бѣха дошли клоноветѣ на Земледѣлската и Народната банки и всички други учрѣждения заедно съ своитѣ каси и документи отъ крайдунавскитѣ градове, а когато ромънитѣ наближиха къмъ Враца, на нова смѣтка тѣзи каси се прѣнесеха въ София. Една рота български войници, въпрѣки заповѣдьта на военнитѣ власти да не се стрѣля срѣщу ромънскитѣ войски, даде залпове срѣщу авангардитѣ части на ромънитѣ въ нѣкогашнитѣ врачански лозя, за да ги спратъ дотогава, докогато замине тренътъ, на който се товарѣха каситѣ на кредитнитѣ държавни учрѣждения. Тъй щото за внезапно нахлуване не може да става дума, г-да, и затуй тѣзи, които не сѫ взели мѣрки, сѫ лично отговорни, тѣ сѫ виновати.

Т. Лукановъ: Който не ги е прѣдупрѣдилъ, трѣбва да отговаря.

С. Костурковъ: Ако има нѣкѫдѣ да не сѫ предупрѣдени, нека тѣзи, които не сѫ ги прѣдупрѣдили, да отговарятъ; държавата не трѣбва да отговаря, още повече затуй, че съ подобенъ начинъ на опрощаване се създава единъ лошъ прецедентъ: всѣки негодникъ, който пропилѣе извѣстна държавна сума или който иска да се обогати безъ трудъ, прѣдставя се като пострадавшъ и иска чрѣзъ Финансовото министерство да му се опрости сумата. Ние така не можемъ да дѣйствуваме. Менѣ ми се струва, че г. финансовиятъ министръ е постѫпилъ много прибързано като ни внася за минаване въ загуба на държавата такива суми, за които е трѣбвало да отговарятъ онѣзи, които сѫ ги изгубили. Казахъ, другъ е случаятъ — такива случаи има доста, то е вѣрно — когато сѫ загинали хората и заедно съ изгубването на живота си изгубватъ и държавнитѣ пари и документи, които сѫ били въ тѣхъ. То е друго и тамъ ние всички ще дигнемъ рѫка да се опростятъ. Но само въ такива случаи, а въ никой другъ. Или ако нѣкой, войникъ или офицеръ, който завежда прѣхраната,падне въ плѣнъ и заедно съ плѣняването му, взети сѫ документитѣ и сумитѣ, които сѫ въ него, естествено е, че въ такива случаи не можемъ да го държимъ отговоренъ, и тѣзи суми ще трѣбва да минатъ въ загуба на държавното съкровище. Но само въ такива случаи, обаче въ всички други случаи, азъ мисля, че ние не трѣбва да опрощаваме никакви суми. Не е тукъ въпросътъ, г-да, че съ нѣкакви си 50 или 100 хиляди лева е ощетена държавата. Азъ не държа на това, макаръ и то да е отъ важность, не го отричамъ. При единъ бюджетъ отъ половинъ милиардъ лева, нѣкакви 100 хиляди лева, дори милионъ, не сѫ нищо, но важното е, че по този начинъ ние откриваме вратитѣ на произвола, откриваме широкъ пѫть на всички онѣзи, които сѫ много у насъ, процентътъ на които е грамаденъ и които искатъ по единъ лесенъ, по такъвъ или инакъвъ начинъ да заграбятъ държавнитѣ срѣдства, да се прѣдставятъ като пострадавши и слѣдъ това да искатъ опрощаване на сумитѣ.

Прѣдседательтъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министръ Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Министерството на финанситѣ, слѣдъ като се позаинтересува за ликвидацията на всички авансирани суми прѣзъ войната на 1912/13 г. и искаше да ги приведе въ извѣстность, натъкна се на нѣколко случая, отъ които се виждаше, че прѣдъ Върховната смѣтна палата не сѫ били прѣдставени документитѣ, които оправдаватъ разходитѣ. Слѣдъ една щателна провѣрка оказа се, че всички лица, за които се говори тукъ, на брой 55, сѫ дали обяснения, че оправдателнитѣ документи, а тъй сѫщо и частъ отъ сумитѣ, си били оставени на мѣстата по причина на внезапното нахлуване на неприятелскитѣ войски. Въ тѣзи 55 случая отъ финансовитѣ чиновници има само единъ, той е въ № 5: Антонъ Василевъ, бившъ окржженъ финансовъ началникъ въ гр. Сѣресъ, за който се искатъ да се опростятъ 220 л.; всички други случаи сѫ за чиновници отъ Министерството на земледѣлието, повече отъ Министерството на вѫтрѣшнитѣ работи и за частъ отъ Министерството на пощитѣ и телеграфитѣ, които, когато сѫ бѣгали, сѫ оставили пощенскитѣ марки на мѣстата.

Т. Лукановъ: Значи, повече е за административнитѣ чиновници.

Министръ Д. Тончевъ: Главното е за административнитѣ чиновници. — Виждате, слѣдователно, че въ дадения случай азъ не защищавамъ чиновницитѣ отъ Финансовото министерство, защото между 55 случая само единъ е за финансовъ чиновникъ на сума 220 л. Министерството на финанситѣ, като направи тази провѣрка, мислѣше, че този е редътъ, за да може да се даде възможность и на Смѣтната палата да очисти тѣзи аванси, а тъй сѫщо и на лицата, които сѫ заинтересовани съ гаранцията си, да може послѣдната да бѫде освободена. Нито азъ, нито моитѣ колеги правятъ какъвто и да е въпросъ отъ рѣшението на Събранието по това прѣдложение. Ако народното прѣдставителство рѣши, че е справедливо да се опростятъ сумитѣ на тѣзи хора по прѣдложения отъ насъ начинъ, ще приемемъ рѣшението на Народното събрание; ако, напаки, народното прѣдставителство рѣши, че не може да се приеме това прѣдложение, Върховната смѣтна палата ще обяви всички тѣзи лица за неиздължени, и тѣзи суми ще се събератъ. Тъй щото, ако народното прѣдставителство рѣши противното, да не се приеме това прѣдложение, ние никакъвъ въпросъ не правимъ; тогава ще изпълнимъ рѣшението на Народното събрание въ смисълъ, както казахъ, Върховната смѣтна палата да обяви лицата за неиздължени, и ще се събератъ паритѣ. Прочее, вие сте свободни да рѣшите както обичате и както намирате за добрѣ. Ние мислѣхме, че тъй може да се рѣши въпросътъ. Ако народното прѣдставителство е на друго мнѣние, ние ще се съобразимъ съ него.

Прѣдседательтъ: Има думата г. Михаилъ Такевъ.

М. Такевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще се присъединя къмъ прѣждеговорившитѣ двама оратори, които казаха, че по този начинъ ние не можемъ да освобождаваме държавнитѣ служители отъ да оправдаятъ даденитѣ имъ суми за разходитѣ по държавнитѣ нужди, подъ прѣдлогъ, че това или онова нашествие имъ попрѣчило да прѣдставятъ оправдателнитѣ документи. Това е опасно и затуй, защото ще стане правило: най-малката причина ще изтъкватъ, за да оправдаватъ, защо тѣзи суми не сѫ ги оправдали, и това ще бѫде достатъчно да ги заличаме отъ държавнитѣ искове. Азъ зная положително, че всички тия околийски началници, по-голѣмата частъ отъ които видѣхъ въ Тракия и въ Македония, когато си тръгнаха отъ тамъ, прѣдварително изпратиха, както, напр., родоскиятъ околийски началникъ и др., по седемь коли багажъ. Безспорно, тогавашното управление бѣше нещастно съ персонала, то достатъчно компрометира управлението, както е по-щастливо е и днешното правителство съ своя административенъ персоналъ въ Македония, въ Моравско и въ стара България. Та, казвамъ, като чета тукъ мотивитѣ, по които Х. У не могатъ да оправдаятъ сумитѣ, странно ми

се вижда, напр., такова едно перо: началникътъ на телеграфо-пощенската станция въ с. Люта не е могълъ да оправдае сумата за полученитѣ пощенски и гербови марки на стойность 136 л. Като бѣгалъ, не е могълъ да вземе съ себе си пощенскитѣ и гербовитѣ марки за 136 л. Очевидно, открадналъ ги е, злоупотрѣбилъ ги е, и за това нѣма нужда отъ доказателства. 136 л. не е могълъ да ги тури въ пазвата си!

Министъръ Н. Апостоловъ: Ако се е сѣтилъ, понеже на страха очитѣ сж голѣми.

М. Такевъ: Та забравилъ да вземе гербовитѣ марки отъ 136 л. Ами че гербовитѣ марки сж по-леки отъ палтото му!

Министъръ Н. Апостоловъ: Моля Ви се, защо говорите така?

М. Такевъ: Моля, имайте търпѣние.

По-нататъкъ, околийскиятъ началникъ въ Кошу-Кавакъ — 1.485·15 л. „Сумата е отпусната отъ Министерството на вжтрѣшнитѣ работи подъ разписка". Не е могълъ да ги оправдае, защото турскитѣ власти сж нахлули. Кога дойдоха турскитѣ власти въ Кошу-Кавакъ, кждѣ е Кошу-Кавакъ? Надъ Станимака Когато дойдоха турскитѣ власти въ Кошу-Кавакъ, околийскиятъ началникъ не е могълъ да вземе 1.500 л. съ себе си, за да ги донесе въ България. Кому разправя околийскиятъ началникъ, че турскитѣ войски, които се движиха отъ Чаталджа мѣсецъ и половина да достигнатъ Кошу-Кавакъ, не могълъ да отърве 1.500 л.?

Идете по-нататъкъ: (Чете) „Околийското управление въ Разлогъ — 4.758.40 л." . . .

Г. Занковъ: Тамъ бѣше зорлия работата.

М. Такевъ: Че гърцитѣ сж дошли въ Разлогъ, та той си забравилъ паритѣ! Ами че когато дойдоха гърцитѣ въ Разлогъ, той прѣспокойно имаше врѣме да мине отвждъ Дунава, заедно съ паритѣ и съ цѣлата канцелария, а не да казва, че не е могълъ да оправдае 4.000 л., защото гърцитѣ дошли въ Разлогъ. Това не е вѣрно.

Идете по-нататъкъ: „Околийското управление въ гр. Лжгадина — 5.588 78 л." Историята на лжгадинскитѣ събития е голѣма. Околийскиятъ началникъ отдавна тамъ можеше да си отиде, както си и отиде съ цѣлата архива и съ сумитѣ, които ималъ. И когато днесъ тукъ го потърсватъ, казва: „Понеже дойдоха гърцитѣ, изгубихъ документитѣ". Нѣщо повече, г. г. народни прѣдставители: азъ се чудя, че тукъ не намѣрвамъ и обира на Земледѣлската или Народната банка въ Сѣресъ.

Г. Занковъ: Въ Демиръ-Хисаръ.

М. Такевъ: Да, въ Демиръ-Хисаръ. Той трѣбваше да фигурира тукъ, въ списъка, когато е извѣстно какъ задигнаха тия пари. И той ще прѣдстави прѣдъ своето началство: толкова стотини хиляди лева той не е могълъ да ги оправдае, защото гърцитѣ го прогонили, а ние знаемъ, че тия пари сж турени въ джоба. Това е публична тайна. Така, г. министре, е съ всички тия рабти. Възможно е нѣкой да е пострадалъ, възможно е нѣкой справедливо да иска отъ държавата да му опрости сумата, за която той е отговоренъ, защото force majeur е имало въ случая, обаче постжпете тъй, както прѣдписватъ законитѣ на страната: „Азъ ще искамъ отъ васъ паритѣ, а пъкъ вие ще се разправите; ще ми прѣдставите онѣзи доказателства, чрѣзъ които вие ще можете да докажете, че дѣйствително не сте могли да оправдаете тази сума" — както сте прѣдвидѣли, само че по другъ редъ, въ послѣдния параграфъ на закона. Колкото що се касае до освобождението на гаранцитѣ на чиновницитѣ отчетници, тамъ се казва: (Чете) „Тия длъжностни лица, обаче," — за които се касаятъ гаранциитѣ — „трѣбва прѣдварително да прѣдставятъ удостовѣрение отъ респективното учрѣждение, при което сж служили или, ако то вече не сжществува, отъ надлежното министерство, за че дѣйствително, вслѣдствие споменатитѣ по-горѣ причини, тѣ не могатъ да прѣдставятъ на палатата своитѣ отчети и че то — учрѣждението или министерството — нѣма причини да не е съгласно за освобождение отъ гаранцията". Защо вие тия поне малки гаранции не искате и за онѣзи отъ първия параграфъ чиновници за 174.246.44 л., да прѣдставятъ поне прѣдъ Смѣтната палата тия документи, които ще имъ дадатъ тѣхнитѣ началства, че наистина околийскиятъ началникъ въ Разлогъ е билъ намѣренъ въ разплохъ отъ гърцитѣ и не е могълъ да прибере даденията му авансъ? Защо не искате тия гаранции поне за околийския началникъ въ този или онзи околийски центъръ да прѣдстави въ Министерството на вжтрѣшнитѣ работи, че, по свѣдѣние на министерството, той не е могълъ да оправдае тия суми? Вие въ § 1 казвате: опрощаватъ се безусловно тия суми, а колкото що се касае до гаранцитѣ, искамъ да прѣдставите въ Смѣтната палата тия документи, че вие сте били възпрѣпятствувани да оправдаете тия суми. Но азъ отивамъ по-далечъ: азъ на мѣстото на г. министра на финанситѣ бихъ далъ тия хора подъ сждъ и бихъ желалъ да се събератъ отъ тѣхъ паритѣ, и тамъ, прѣдъ сжда, да докажатъ невъзможностьта да оправдаятъ по законенъ редъ тия суми. Дайте възможность на тази държава да види, че дѣйствително не се е злоупотрѣбявало и че force-majeur-ътъ ги е заставилъ да не оправдаятъ сумата. Не е въпросътъ тукъ за 174 хиляди лева. Г. Костурковъ ви чете другъ списъкъ — той е по военното вѣдомство; не знея на каква цифра възлиза — а възможно е да имаме скоро други цифри при отстжпването на Битоля, и тамъ ще видите какви суми ще ни се прѣдставятъ, че не могла администрацията да изнесе архивитѣ. Пъкъ има и други такива случаи. Ние, слѣдователно, не можемъ да тръгнемъ въ тоя пжть, по който е тръгналъ г. министърътъ на финанситѣ: не искамъ, казва г. министърътъ на финанситѣ, да защищавамъ своитѣ чиновници. Той иска да дебарасира архивитѣ отъ всевъзможни такива закачки. Нека стоятъ тия закачки; нека знаятъ, че държавната пара всѣкога се търси и напълно трѣбва да се оправдае.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателътъ д-ръ И. Момчиловъ)

Ето защо, понеже г. министърътъ на финанситѣ въ § 1 опрощава тия 174 хиляди лева съ единъ замахъ, безъ никакви условия, азъ не мога да се съглася да гласувамъ, а го моля да оттегли прѣдложението, да го повърне въ Министерството на финанситѣ и тамъ да се постжпи тъй, както се постжпва съ всѣки неиздължилъ се прѣдъ държавната хазна отчетникъ. Вие, за да освободите единъ данъкоплатецъ отъ 50 л. данъкъ, правите коренно изслѣдване върху неговото материално състояние, издирвате неговата покжщнина и всичко, за да видите, че дѣйствително той е бѣденъ и че не е въ състояние да плати, и чакъ тогава внасяте въ Камарата по законодателенъ редъ прѣдложение за опрощаване по невъзможность да се събератъ. Азъ съмъ неприятно изненаданъ, като виждамъ, че г. министърътъ на финанситѣ не посочва никакви документи, отъ които да се види, че поне неговото министерство се е убѣдило, какво тѣзи хора сж били не въ състояние да оправдаятъ сумата. Такова нѣщо нѣма. За гаранциитѣ той ги заставлява да дадатъ такива документи, защото, вѣроятно, палатата не е искала да ги освободи така лесно; но колкото що се касае до сумитѣ на въпроснитѣ отчетници, това не се иска. И затуй още единъ пжть повтарямъ: законопроектътъ трѣбва да се оттегли. Добре, че г. министърътъ не прави кабинетенъ въпросъ и нѣма защо да прави. Нито е въпросъ, който се касае до неговото управление, нито е въпросъ такъвъ, който дѣйствително може да амбицира министра; той е единъ въпросъ за контролъ отъ страна на държавата върху държавнитѣ служители. Нека, прочее, се оттегли прѣдложението и да се постжпи тъй, както се постжпва съ всички неизправни длъжници, за да докажатъ невъзможностьта да оправдаятъ сумата, която сж получили. Ако г. министърътъ не оттегли законопроекта, азъ апелирамъ къмъ народното прѣдставителство да го отхвърли, толкозъ повече, че г. министърътъ не се солидаризира съ него, и да накарамe Министерството на финанситѣ да постжпи тъй, както се постжпва при конкретни случаи за всички обикновени данъкоплатци.

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. Еню Петковъ.

Е. Петковъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣдставениятъ списъкъ отъ г. министра на финанситѣ за опрощаване на неоправдани суми на 55 чиновника които сж служили въ окупиранитѣ земи прѣзъ 1912 и 1913 г., менѣ ми прави впечатление съ това, че ако вземемъ едно категорично рѣшение по въпроса, въ смисъль да опростимъ тѣзи суми, ние ще вземемъ едно рѣшение съ голѣма прибързаность. Но все-таки ние трѣбва да прѣцѣнимъ твърдѣ се-

риозно условията и врѣмената, прѣзъ които сж служили тия хора, които сж изложили, сигурно, своитѣ съображения прѣдъ Смѣтната палата, тая послѣдната е внесла въпроса за разрѣшение въ Министерството на финанситѣ, и това послѣдното, като се е натъкнало прѣдъ невъзможностьта да разрѣши въпроса, внесло го е въ пленума на Народното събрание. Азъ имахъ щастието или нещастието въ оная война да бѫда отчетникъ; азъ продоволствувахъ, може да се каже, една трета отъ дивизия и винаги най-голѣмата ми осторожность е била, какъ да излѣза съ своитѣ смѣтки прѣдъ отчетника на дивизията. Всѣка дивизия въ онова врѣме се е натъквала на положения такива, каквито ние търпѣхме прѣзъ 1913 г. За щастие, у мене се случиха само 36 л. неоправдани, но азъ намѣрихъ начинъ да ги оправдая, защото бѣхъ правъ, съ изгубването на три торби брашно. Азъ намирамъ, че никаква вина не трѣбва да се хвърля на Министерството на финанситѣ, задѣто е внесло въпроса да се разрѣши отъ Народното събрание за тия 55 човѣка, които не сж оправдани прѣдъ Смѣтната палата, и намирамъ, че Народното събрание трѣбва да разрѣши този въпросъ. То е право, и министърътъ на финанситѣ е много правъ, но все-таки ние не можемъ съ единъ замахъ да кажемъ, че тия 55 човѣка сж прави. Но когато смѣтаме, че тия 55 човѣка не сж прави и когато можемъ да прѣдполагаме, че въ тѣхъ има само 5 прави, по силата на врѣмената, които прѣживѣвахме тогава, не бива за тия петь човѣка, за правитѣ, да оправдаваме кривитѣ, и обратното: да не оправдаемъ правитѣ и да накажемъ тѣхъ, защото има 50 човѣка криви. Има много примѣри. И който е наблюдавалъ тогава, знае, че имаше всѣкакви хора, а ги има и сега, защото това е то човѣкътъ. И не бива да се изкълчватъ нѣщата, както казва г. Такевъ, че тогава администрацията била нещастна, че и сега била малко щастлива, защото това е човѣкътъ. И тогава е имало добри администратори, не ще съмнѣние, както и сега има лоши, защото тѣ се състоятъ отъ насъ, но ние този въпросъ, прѣдложенъ въ Народното събрание, трѣбва да разрѣшимъ по единъ достоенъ начинъ за народното прѣдставителство; не трѣбва да се разрѣшава по начинъ, че защото тогава администрацията била назначавана отъ народняци и цанковисти, и че ние, болшинството, прѣдставляваме коалирантѣ либерали, да вземемъ да избѣсимъ народняцитѣ и цанковиститѣ; но не бива да стане и обратното: не трѣбва по никой начинъ за кривитѣ хора да обѣсимъ и правитѣ. Ще намѣримъ срѣденъ пѫть. Ние нѣмаме една презумция. Въ нашитѣ постановления по отчетността на законитѣ има едно положение, че всѣки, който борави съ пари, трѣбва да се отчете, но това е за въ нормални врѣмена, а при едно врѣме, както прѣзъ 1912 и 1913 г., както и сега, азъ поне не признавамъ такова положение. Макаръ че сумата, която се визира въ прѣдложението на г. министра на финанситѣ, което е въпросъ за сегашното засѣдание, не е нѣкаква крупна, важна сума, но принципътъ е важенъ. Азъ смѣтамъ, че този въпросъ можемъ да го разрѣшимъ въ такъвъ смисълъ: да отнесемъ внесеното отъ г. министра на финанситѣ прѣдложение за опрощаване и отчитане на тия 55 човѣка, служили прѣзъ ония врѣмена, 1912 и 1913 г., въ окупирантѣ отъ насъ земи, въ надлежната комисия, дѣто най-обстойно и най-внимателно да се разрѣши този въпросъ и въ едно рѣшение на бѫдащия пленумъ на Народното събрание да се вземе съотвѣтно рѣшение по въпроса, който ни занимава сега. Както казахъ, ще бѫде грѣшно и прѣстѫпно да кажемъ, съ единъ замахъ да се взематъ тия пари отъ прави хора. Прѣдставете си, г. г. народни прѣдставители, едно положение, каквото бѣше онова за мене на Злѣтовската рѣка. Давамъ свѣдѣния, че тукъ не е мѣстото да се прави това и това; туй трѣбва да се отнесе къмъ Царево-село. Казва ми се: „Не е твоя работа да влизашъ въ разбирателство.“ И какво излѣзе? Дадохме 2—3 милиона килограма храни на неприятелитѣ, които дойдоха и ги взеха. Сега, има такива случаи, но има и много обратни случаи. Посочиха се нѣколко такива случаи отъ г. Костуркова и Такева. Възрази се отъ г. министъръ Апостолова за маркитѣ. И той е правъ, защото страхътъ е ужасно нѣщо. Само който не го е изпитвалъ, който не е бивалъ въ тѣсни улици, само той не знае какъвъ е тоя страхъ; па и не всѣки има куражъ. Затова трѣбва спокойно да разрѣшимъ този въпросъ и съ нашето рѣшение да не накажемъ прави хора, защото, прѣдставете си, че има и лоши хора, но има и прави хора.

Т. Лукановъ: Не оправдавайте тия хора въ тилочото управление съ страхъ.

Е. Петковъ: Хайде-де, и ти си много куражлия, че ако си куражлия, иди на бойното поле! Всички куражлии като тебе се биятъ. Я оставете, недѣйте разправя тия работи. Да си напърчишъ мустацитѣ е много лесна работа.

Тъй щото, азъ правя прѣдложение да се внесе въпросътъ въ комисията и тамъ най-добрѣ ще се разрѣши.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Д. Тончевъ: Азъ приемамъ прѣдложението на г. Еню Петковъ, защото той е правъ. Комисията може да намѣри най-послѣ една часть отъ тѣхъ, които дѣйствително заслужаватъ рѣшението на Народното събрание въ тѣхна полза, а нѣкои да бѫдатъ изключени.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Коя комисия — бюджетарната ли?

Е. Петковъ: Въ финансовата комисия.

Министъръ Д. Тончевъ: По-хубаво е въ финансовата комисия.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Има направено прѣдложение отъ народния прѣдставитель г. Еню Петковъ, съ което е съгласенъ и г. министърътъ на финанситѣ: това прѣдложение да се повърне въ Министерството на финанситѣ, което да се занимае обстойно съ въпроса, да проучи кои случаи заслужаватъ да бѫдатъ уважени и неоправданитѣ суми опростени.

Министъръ Д. Тончевъ: Не въ Министерсвото на финанситѣ, а въ комисията на Народното събрание.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Добрѣ, въ финансовата комисия на Народното събрание. Който е съгласенъ съ това прѣдложение, моля, да си вдигне ржката. (Мнозинство) Прието.

Министъръ Д. Тончевъ: Понеже, г. г. народни прѣдставители, слѣдующитѣ пунктове сж тъй сжщо по Министерството на финанситѣ, а вториятъ отдѣлъ съдържа въ себе си и пунктъ б — законопроекта за тютюнитѣ, азъ ще моля народното прѣдставителство да се прѣреди дневниятъ редъ, и да почнемъ съ втория отдѣлъ, най-напрѣдъ съ законопроекта за общинитѣ, а послѣ съ законопроекта за тютюнитѣ. Слѣдъ това ще дойдатъ другитѣ точки.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Който е съгласенъ съ молбата на г. министра, да стане прѣреждане на дневния редъ, моля, да си вдигне ржката. (Мнозинство) Прието.

Слѣдва второто четене на законопроекта за допълнение на чл. 88 отъ закона за градскитѣ и чл. 67 отъ закона за селскитѣ общини.

Моля г. докладчика да заеме мѣстото си.

Докладчикъ Б. Каракашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Законопроектътъ, изпратенъ въ комисията, бѣше прѣдметъ на дълги обсѫждания, и тя, като взе въ съображение, че доходитѣ, които се визиратъ въ чл. 88 отъ закона за градскитѣ общини и чл. 67 отъ закона за селскитѣ общини, прѣдъ видъ голѣмитѣ загуби, които общинитѣ, по причина на войната и по силата на нѣщата, бѣха принудени да понесатъ и вслѣдствие на това направиха извънредни разходи, и положението на тѣхнитѣ бюджети се яви разклатено, намѣри се за справедливо нѣкакъ-си да имъ се даде възможность тѣ да могатъ да поправятъ своитѣ бюджети, и затова тѣзи доходи за общинитѣ рѣшихме да ги дадемъ изключително на самитѣ общини, като се отнеме възможностьта на контрагентитѣ, на закупчицитѣ на тѣзи доходи да могатъ да претендиратъ, прѣдъ видъ на станалитѣ събития, да ги взематъ тѣ. Напр., намѣри се, че има градове и села, дѣто благодарение, че сж квартирували голѣми гарнизони, общинитѣ сж били заставени да харчатъ извънредно много; трѣбваше да се прѣдвиди, напр., за почистването на града; зданията, които сж били наети, реквизирани отъ самитѣ стопани, естествено, трѣбваше да се повърнатъ въ сжщото положение; улицитѣ, дѣйствително, бѣха много повредени и трѣбваше да бѫдатъ поправени и т. н.

Яви се единъ другъ въпросъ, то е да се отнеме възможностьта на самитѣ закупчици да могатъ да газтакатъ

дълго врѣме общинитѣ по сѫдилищата, за да могатъ да претендиратъ, че това обезщетение се пада тѣмъ, и именно въ тая смисъль се направиха измѣненията въ закона за селскитѣ общини, така сѫщо и въ закона за градскитѣ общини. Нали, г. Сакаровъ, тая бѣше мисъльта?

Д-ръ Н. Сакаровъ: Това бѣше централната мисъль.

Докладчикъ Б. Каракашевъ: И послѣ станаха нѣкои измѣнения досежно назначението на контрольори, и комисията направи само едно измѣнение, като остави това факултативно, а не задължително, т. е. общинитѣ, които искатъ да турятъ контрольоръ и помощници, тѣ сами да го направятъ.

(Чете)

„З А К О Н Ъ

за допълнение на чл. 88 отъ закона за градскитѣ и чл. 67 отъ закона за селскитѣ общини и за измѣнение на чл. 100 отъ закона за градскитѣ общини".

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетеното заглавие на закона, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Докладчикъ Б. Каракашевъ: (Чете)

„Чл. 1. Въ края на чл. 88 отъ закона за градскитѣ общини се прибавя слѣдната нова алинея:

Налозитѣ, прѣдвидени въ пунктоветѣ 3, 4, 5, 6 и 13, се плащатъ за купенитѣ и изплатени реквизирани добитъци и храни отъ държавата за нуждитѣ на войската и населението отъ 9 септемврий 1915 г.

Прѣдвиденитѣ въ чл. 1 отъ настоящия законъ извънредни налози се даватъ въ полза изключително на общинитѣ. Вслѣдствие на това прѣдприемачитѣ на редовнитѣ налози, за които се говори въ чл. 88 отъ закона за градскитѣ общини, нѣматъ никакво право на тия извънредни общински доходи, нито на нѣкакво обезщетение.

Начинътъ, по който се изплащатъ на общинитѣ тия налози, ще се опрѣдѣли въ специална наредба, която Министерството на вѫтрѣшнитѣ работи и народното здраве ще издаде най-късно единъ мѣсецъ слѣдъ обнародването на настоящия законъ въ „Държавенъ вѣстникъ".

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 1, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Докладчикъ Б. Каракашевъ: (Чете)

„Чл. 2. Първата алинея на чл. 100 отъ закона за градскитѣ общини се измѣнява така: Въ общини, на които бюджетитѣ надминаватъ 500.000 л. приходъ или разходъ, има по единъ контрольоръ, а въ случай на нужда може да има и по единъ или нѣколко подконтрольори, числото на които се опрѣдѣля споредъ нуждата отъ общинския съвѣтъ, чрѣзъ бюджета и по мотивиранъ докладъ на постоянното присѫтствие. Както контрольоритѣ, така и подконтрольоритѣ се назначаватъ съ царски указъ, по прѣдставление на министра на вѫтрѣшнитѣ работи и народното здраве, съ съгласието на министра на финанситѣ.

Третата алинея на сѫщия членъ се измѣнява така: Заплатата на контрольоритѣ и подконтрольоритѣ се спрѣдѣля всѣка година въ общинскитѣ бюджети. Тя, обаче, не може да бѫде въ никой случай по-малка за контрольоритѣ въ провинцията отъ 4.200 л. и за оня въ столицата отъ 4.800 л., а за подконтрольоритѣ въ провинцията отъ 3.000 л. и за ония въ столицата отъ 3.600 л."

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 2, както се докладва, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Докладчикъ Б. Каракашевъ: (Чете)

„Чл. 3. Въ края на чл. 67 отъ закона за селскитѣ общини се прибавя слѣдната нова алинея:

Налозитѣ, прѣдвидени въ пунктоветѣ 5, 6 и 7 отъ закона за селскитѣ общини, се плащатъ за купенитѣ и изплатени реквизирани добитъци и храни отъ държавата за нуждитѣ на войската и населението отъ 9 септемврий 1915 г.

Прѣдвиденитѣ въ чл. 3 отъ настоящия законъ извънредни налози се даватъ въ полза изключително на общинитѣ. Вслѣдствие на това прѣдприемачитѣ на редовни налози, за които се говори въ чл. 67 отъ закона за селскитѣ общини, нѣматъ никакво право на тия извънредни общински доходи, нито на никакво обезщетение.

Начинътъ, по който се изплащатъ на общинитѣ тия налози ще се опрѣдѣли по специална наредба, която Министерството на вѫтрѣшнитѣ работи и народното здраве ще издаде най-късно единъ мѣсецъ слѣдъ обнародването на настоящия законъ въ „Държавенъ вестникъ".

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 3, както се докладва, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Слѣдва второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение закона за тютюна. Моля г. докладчика да го прочете.

Замѣстникъ-докладчикъ д-ръ В. Черневъ: (Чете)

„З А К О Н Ъ

за измѣнение и допълнение закона за тютюна."

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ прочетеното заглавие, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Прието.

Замѣстникъ-докладчикъ д-ръ В. Черневъ: (Чете)

„Чл. 1.

Чл. 1. се заличава.

Чл. 2 става чл. 1.

Къмъ чл. 11 се прибавя слѣдната забѣлѣжка: Когато, обаче, слѣдъ обиране и най-горнитѣ тютюневи листа (върхари) врѣмето благоприятствува и вслѣдствие на това тютюневитѣ стѣбла могатъ да пуснатъ филизи, прѣдоставя се право на министра на финанситѣ да разрѣшава на производителитѣ на отдѣлни села да не изтъргватъ стѣблата веднага, а да ги използуватъ, чрѣзъ обиране новитѣ листи отъ филизитѣ.

За така добититѣ тютюневи листи се държи особна смѣтка въ книжкитѣ, въ които изрично се отбѣлѣзва, че тѣ сѫ добити отъ филизи. Тютюнътъ отъ филизитѣ се елпезира и денкува отдѣлно отъ редовния.

Чл. 3 става чл. 2".

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 1 така, както се прочете, моля, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Замѣстникъ-докладчикъ д-ръ В. Черневъ: (Чете)

„Чл. 2.

Къмъ чл. 14 се прибавя слѣдната нова алинея:

Ако поврѣдата, причинена на тютюнитѣ, е отъ такова естество, че може да се прѣдотврати чрѣзъ покосяване тютюневитѣ стебла, за да се възобновятъ въ послѣдствие, кметътъ и акцизниятъ приставъ иматъ право да позволяватъ покосяването. За това се съставлява актъ, който се изпраща на Министерството на финанситѣ".

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: Които приематъ чл. 2 така, както се прочете, моля, да вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Приетъ.

Замѣстникъ-докладчикъ д-ръ В. Черневъ: (Чете)

„Чл. 3.

Чл. 4 става чл. 3 измѣненъ:

Чл. 17 алинея **а** отъ закона за тютюна се измѣня така:

а) Желающиятъ да открие тютюнева фабрика: 1) въ градоветѣ: София, Пловдивъ, Варна, Русе и Бургазъ се задължава да купи отъ съкровището годишно най-малко за 350.000 л. бандеролъ; 2) за фабрикитѣ, открити въ други окржжни градове за 150.000 л. годишно и 3) въ всички останали градове и села за 100.000 л."

В. Коларовъ: Нѣма кворумъ, г. прѣдседателю.

Прѣдсѣдателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: И азъ виждамъ, че нѣма.

Давамъ 10 минути отдихъ.

(Слѣдъ отдихъ)

Прѣдседателствующъ д-ръ И. Момчиловъ: (Звъни) Прѣдседателството съ голѣмо съжаление се вижда принудено да вдигне засѣданието.

Слѣдующето засѣдание трѣбва да бѫде въ понедѣлникъ, но понеже е празникътъ на Негово Величество Царя, слѣдующето засѣдание ще бѫде въ срѣда.

На дневенъ редъ ще имаме: трето четене на законопроекта за допълнение на чл. 88 отъ закона за градскитѣ и чл. 67 отъ закона за селскитѣ общини и за измѣнение на чл. 100 отъ закона за градскитѣ общини.

Продължение на днешния дневенъ редъ, и второ четене на законопроекта за акцизитѣ.

Засѣданието се вдига.

(Вдигнато въ 6 ч. вечерьта)

Прѣдседатель: **Д-ръ Д. К. ВАЧОВЪ** Подпрѣдседатель: **Д-ръ И. МОМЧИЛОВЪ**

Замѣстникъ-секретарь: **Н. Д. НАЧЕВЪ**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. ГЪЛЪБОВЪ**